

**KAMU İDARELERİ TARAFINDAN KONULAN HACİZLER
ARASINDA ÖNCELİK
(KAMU İDARELERİ ARASINDA HACZE İŞTİRAK)**

Doç. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN*

**THE PRIORITY BETWEEN THE LIENS PUT BY THE
PUBLIC ADMINISTRATIONS
(JOINING IN THE ATTACHMENT BETWEEN THE PUBLIC
ADMINISTRATIONS)**

ÖZET

Kamu alacaklarından dolayı konulan hacizlerin birbirlerine iştirak etmesi ile ilgili hukukî düzenleme, Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun 69. maddesinde “Kamu idareleri arasında hacze iştirak” başlığı altında yer almaktadır: Amme İdareleri Arasında Hacze İştirak” başlığını taşıyan bu madde hükmü şu şekildedir: “Her amme idaresi, diğer bir amme idaresi tarafından yapılan hacizlere, amme alacağı bu haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmak şartıyla, haczedilen mallardan herhangi biri paraya çevrilinceye kadar iştirak edebilir.

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Malî Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Hacze iştirak halinde, hacizli malın bedelinden ilk önce haczi yapan dairenin alacağı tahsil olunur. Artan hacze iştirak tarihi sırası ile alacaklarına mahsup edilmek üzere, hacze iştirak eden dairelere ödenir”.

Bu hükümde aslında kamu idarelerinin tahsil edilen parayı garameten paylaşmaları değil, sadece önceki sıranın ardında yer almalarına yönelik bir iştirak müessesesi düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu itibarla hacze iştiraktan ziyade, hacizler arasında öncelik müessesesi düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu çalışmada kamu idareleri arasında hacze iştirak müessesesi özellik arz eden hususları itibariyle ele alınmaya çalışılacaktır.

ANAHTAR KELİMELE: *Kamu alacağı, hacze iştirak, kamu idareleri, kamu idareleri arasında hacze iştirak.*

ABSTRACT

The legal regulation about joining in the attachment between the public administrations is take place under the article 69 of the Law on the Procedure For the Collection of Public Receivables (law no 6183): “Each public administration, may join the attachments by another public administration provided that the public receivable has arisen prior to the attachment date until any one of the attached assets is converted to cash.

In the event of joining the attachment, firstly the receivable of the office realizing the attachment will be collected from the value of the attached asset. The remainder shall be paid to the administrations which have joined the attachment proceedings according to the dates of joining the attachment for deduction from their receivables”.

Public administrations have priority about joining the attachments by another public administration according to this legal regulation, but the liquidation proceeds are not split pro rata. The first administration shall be first paid. In this study joining the attachment between the public administrations will be examined.

KEYWORDS: *Public receivables, joining in the attachment, public administrations, joining in the attachment between the public administrations.*

GİRİŞ

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun (AATUHK'un) 21. Maddesinde kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkı ve bu bağlamda kamu alacaklarının hacze iştiraki şu şekilde düzenlenmiştir: “Üçüncü şahıslar tarafından haczedilen mallar paraya çevrilmeden evvel o mal üzerine amme alacağı için de haciz konulursa bu alacak da hacze iştirak eder ve aralarında satış bedeli garameten taksim olunur”. Bu maddede kamu alacaklarından dolayı konulan hacizlerin, özel alacaklardan dolayı konulan hacizlere iştiraki düzenlenmektedir.

İlk (önceki) haciz kamu alacağından dolayı konulduktan sonra, bir başka kamu alacağından dolayı da aynı mal üzerine haciz konulduğunda, sonraki haczin şartlarını sağlamak suretiyle ilk hacze iştirak edebileceğine yönelik düzenleme ise bir başka maddede, AATUHK'un 69. maddesinde düzenlenmiştir. “Amme İdareleri Arasında Hacze İştirak” başlığını taşıyan bu madde hükmü şu şekildedir: “Her amme idaresi, diğer bir amme idaresi tarafından yapılan hacizlere, amme alacağı bu haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmak şartıyla, haczedilen mallardan herhangi biri paraya çevrilinceye kadar iştirak edebilir.

Hacze iştirak halinde, hacizli malın bedelinden ilk önce haczi yapan dairenin alacağı tahsil olunur. Artan hacze iştirak tarihi sırası ile alacaklarına mahsup edilmek üzere, hacze iştirak eden dairelere ödenir”.

Bu maddenin başlığı her ne kadar kamu idareleri arasında hacze iştirak olsa da, maddede esas itibariyle kamu idareleri tarafından konulan hacizlerin birbirlerine karşı önceliği düzenlenmektedir¹.

I. KAMU ALACAKLARI İÇİN KONULAN HACİZLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI ÖNCELİĞİ (KAMU İDARELERİ ARASINDA HACZE İŞTİRAK)

AATUHK'un 69. maddesinde, bir kamu idaresinin, daha önce başka bir kamu idaresince konulan hacze iştirak edebileceği düzenlenmiştir. Ancak burada her ne kadar kamu idarelerinin hacze

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜSTÜN Ümit Süleyman, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, İstanbul 2013, s. 126.

iştirak edebileceği belirtiliyorsa da, bu iştirak gerek İcra İflâs Kanununun (İİK'nın) 100. maddesinde ve gerekse de AATUHK'un 21. maddesinde düzenlenen anlamda bir hacze iştirak değildir². Çünkü İİK'nın 100. maddesinde ve AATUHK'un 21. maddesinde düzenlenen hacze iştirakin temel özelliği, hacze iştirak eden alacaklılar arasında paylaştırmanın garameten yapılmasıdır. Hâlbuki burada garameten paylaştırmaya yer verilmemiş, aynen Alman hukukunda olduğu gibi öncelik ilkesi kabul edilmiştir³. Buna göre, ilk haczi koyduran kamu idaresi alacağını almadıkça diğer alacaklı kamu idarelerinin alacağı ödenmeyecektir. Yargıtay kararlarında da bu husus belirtilmektedir: “İlk önce haciz uygulayan kamu idaresi tatmin edilmeden diğer kamu idaresine pay ayrılamaz”⁴.

² YILMAZ Ejder, “Hacze Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 30, S. 1-4, 1973, s. 271-316 s. 308; AKCAN Recep, *Hacze İştirak*, Ankara 2005, s. 153.

³ DEREN YILDIRIM Nevhis, “İcra Hukuku’nda Paylaştırmaya İlişkin İlkeler Hakkında Düşünceler”, *İcra Hukuku Analizleri*, (GAUL Hans Friedhelm/DEREN YILDIRIM Nevhis), İstanbul 2011, s. 7; AKCAN, s. 27.

⁴ Y.19.HD, 15.06.2000 gün ve E. 4220, K. 4697, DEYNEKLİ Adnan/KISA Sedat, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli*, Ankara 2005, s. 301, no. 242; Y.19.HD, 25.11.1999 gün ve E. 6998, K. 7126, DEYNEKLİ/KISA, s. 303, no. 247; “Davacı vekili... müvekkilinin haczinin 6183 sayılı Yasanın 21. maddesine göre iştirak ettirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür... Davalı hazine vekili, sigorta prim alacağına vergi alacağından sonra yer verilmesinin usul ve yasaya uygun olduğunu [belirtmiştir]... Kamu idareleri arasında hacze iştirak 6183 sayılı Yasanın 69. maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre mahcuz malın satış bedelinden ilk önce haczi yapan dairenin alacağı ayrılacak, artanı hacze iştirak eden kamu idarelerine ödenecektir. Somut olayda ilk haciz Keçiözümlü Malmüdürlüğü tarafından uygulandığından SSK daha sonra koyduğu hacizler nedeniyle ilk hacze iştirak edemez”. Y.19.HD, 11.06.1998 gün ve E. 3027, K. 4114, DEYNEKLİ/KISA, s. 315, no. 271; “Gelir vergisinden kaynaklanan alacak yönünden ise SSK’nun daha önce uyguladığı hacze iştirak mümkün olmadığından SSK’ya öncelikle pay ayrılmalıdır”. Y.19.HD, 15.03.2001 gün ve E. 2001/619, K. 2001/1816, DEYNEKLİ/KISA, s. 294, no. 228; “6183 sayılı Yasanın 69. maddesi uyarınca önce haciz uygulayan kamu idaresine öncelikle pay ayrılacaktır”. Y.19.HD, 26.06.2003 gün ve E.

Kamu alacağından dolayı konulan bir hacze, kamu alacağı dışındaki bir alacağın iştirak edebilmesi mümkün değildir. İlk haciz kamu alacağından dolayı konulmuşsa, kamu idareleri haricinde bu alacağa iştirakin mümkün olmadığı Yargıtay'ın bir kararında şu şekilde belirtilmiştir: “İlk haczin kamu alacağından dolayı konulması halinde kamu idareleri haricinde (6183 sayılı Kanunun 69. maddesi) diğer alacaklıların kamu alacağına iştirakinden söz edilmemiştir”⁵. Esasen diğer kamu idareleri de bu alacağa iştirak edememekte sadece ondan sonraki sırada yer almaktadırlar.

Önce kamu alacağından dolayı konulan bir hacze, başka bir alacak için konulan haczin iştirak edememesi (ve kamu alacağı için konulan hacze başka bir kamu alacağının iştirak edebilmesi ama aralarında öncelik bulunması) durumu kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkını göstermektedir⁶.

İlk haciz kamu alacağından dolayı konulduğunda, bu hacze ancak diğer bir kamu alacağından dolayı konulan haczin katılması mümkündür. Fakat bu halde de İcra ve İflâs Kanunu ile AATUHK'un 21. maddesi anlamındaki bir iştirak de söz konusu olmamaktadır. Bu halde sadece kamu idarelerince kamu alacaklarından dolayı konulan hacizler arasında öncelik esasına göre bir iştirak (daha doğrusu sıralama) mümkün olmaktadır. AATUHK'un 69. maddesi çerçevesinde, ilk olarak haciz konulan kamu alacağına, diğer kamu alacakları karşısında bir öncelik, rüçhan hakkı tanınmıştır. İlk sıradaki kamu alacağı ödenmeden, ona iştirak eden kamu alacaklarına ödeme yapılmayacaktır.

İlk önce haczi koyan kamu idaresinin alacağı ödendikten sonra kalan paradan, “hacze iştirak tarihi” sırasına göre alacaklı kamu

2003/2349, K. 2003/6879, DEYNEKLİ/KISA, s. 285, no. 210; Y.19.HD, 25.03.1999 gün ve E. 1853, K. 2060, DEYNEKLİ/KISA, s. 310, no. 261; Y. 19.HD, 02.07.1996 gün ve E. 5714, K. 6954, DEYNEKLİ/KISA, s. 330, no. 296.

⁵ Y.19.HD, 12.11.2004 gün ve E. 2004/5456, K. 2004/11345, DEYNEKLİ/KISA, s. 277, no. 196

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜSTÜN, s. 96, 249.

idarelerinin alacakları karşılanır⁷. “Birden çok kamu alacaklısının aynı mala haciz koyması halinde [AATUHK’un] 69 uncu maddesi uyarınca yapılan hacizler tarih sırasına göre dikkate alınırlar”⁸. Bu itibarla kamu alacağından dolayı konulan ilk haciz belirlenmelidir. Bu haczin ilgili olduğu alacak tatmin edildikten sonra kalan olursa, sırasıyla diğer hacizlere geçilecektir.

Kamu alacağından dolayı ilk konulan haciz belirlenip onun alacağı karşılandıktan sonra, diğer kamu alacağından dolayı konulan hacizler, hacze iştirak tarihlerine göre sıralamaya tâbi tutulacaktır. Bu durumda kamu idareleri arasında sadece hacze iştirak tarihine göre sıralama yapılacaktır. Kamu idarelerinin alacaklarının imtiyazlı olması da, bunların aynı sıraya iştirak ettirilmesini gerektirmeyecek, haciz tarihlerine göre sıraya gireceklerdir⁹. İİK’nın 206. maddesine göre kamu

⁷ KARAKOÇ Yusuf, *Genel Vergi Hukuku*, Ankara 2011, s. 649; BAYRAKLI H. Hüseyin: *Vergi İcra Hukuku*, Afyon 2000, s. 160; İİK’da genel olarak haciz takibi tarihi esas alınırken, kamu idareleri arasında hacze iştirakte, ilk önce haczi yapan kamu idaresinin alacağı ödendikten sonra artan hacze iştirak tarihi sırasına göre diğer kamu alacaklarına ödenir. Bkz. İPEKÇİ Nizam, *Haciz İhtiyati Haciz Sıra Cetveli*, Ankara 2006, s. 296.

⁸ Y.19.HD, 08.04.2009 gün ve E. 2009/2464, K. 2009/2869, BİLGİN Mahmut, *İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli*, Ankara 2011, s. 139, BİLGİN Mahmut, *İflâsın Ertelenmesi, Konkordato, Sıra Cetveli – İhalenin Feshi*, Ankara 2010, s. 494; “Anılan hüküm uyarınca iştirak halinde hacizli malın bedelinden ilk önce haczi yapan kamu idaresinin alacağı tahsil olunacak, artan hacze iştirak tarihindeki sıra ile, alacaklılarına mahsup edilmek üzere, hacze iştirak eden dairelere ödenecektir”. Y.19.HD, 12.03.1996 gün ve E. 1461, K. 2333, DEYNEKLİ/KISA, s. 335, no. 304; “Davacı ve davalı kurumların hacze iştiraklerinin doğru olduğu ancak 6183 sayılı yasa uyarınca aynı derecede hacze iştirak eden kamu alacaklılarının tarih sırasına göre tatmin edilecekleri...”. Y.19.HD, 20.05.2004 gün ve E. 2004/566, K. 2004/5982, BİLGİN, s. 142, BİLGİN, *İflâs*, s. 495; Y.19.HD, 23.01.1997 gün ve E. 1996/8797, K. 1997/297, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com>.

⁹ “Davacı vekili ... davalı Vergi Dairesine ilk sıranın verildiğini oysa İcra ve İflâs Kanunu’nun 206 ncı maddesine göre müvekkili kurumun alacağının da tıpkı davalı yanın alacağı gibi ... imtiyazlı bulunduğunu ve aynı sıra içindeki alacakların eşit haklara sahip olduğunu ve birbirlerine karşı

alacakları imtiyazlı alacak olup sıra cetvelinin üçüncü sırasında yer alır. Hâlbuki haciz durumunda, iflâsta söz konusu olan sıra cetveli kural olarak uygulanmamaktadır. Dolayısıyla kamu idareleri arasındaki hacze iştirakte, kamu alacakları aynı sırada yer almayacağından aralarında garameten paylaşım da yapılmayacak, önceliğe göre alacakları tatmin edilecektir.

Satış bedelinden ilk önce, ilk haciz uygulayan kamu idaresinin alacağı karşılanacaktır. Artan olursa daha sonra hacze iştirak tarihi sırasıyla, diğer haciz koyan kamu idarelerinin alacakları karşılanacaktır. Eğer satış bedelinden artan olmazsa, diğer kamu idarelerine pay ayrılmayacaktır¹⁰.

AATUHK'un 69. maddesinin, hukuk sistemimizde kabul edilen hacze iştirak müessesinden farklı esasları içermesi sebebiyle, hacze iştirak olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir. Madde başlığının bu sebeple, “*kamu idareleri arasında öncelik*” olarak değiştirilmesi önerilmektedir¹¹. Her ne kadar kamu idareleri arasında garameten paylaşım olmasa da, sonraki sıralarda yer alan kamu idarelerin haczinin ilk sıradaki kamu idaresinin haczine iştirak etmesi, onunla aynı sıraya gelmesi durumu vardır. Dolayısıyla sonraki sıralarda yer alan bir

öncelikleri bulunmadığını ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. İcra Mahkemesince... [AATUHK'un] 69 uncu maddesi uyarınca önceki tarihli haczi koyan davalı Vergi Dairesi'nin sıra cetvelinde üst sırada olmasının usul ve yasaya uygun bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş[tir]... Bedeli paylaşımına konu taşınmaz üzerine davalı Şarkışla Vergi Dairesince 19.02.1998 günü, davacı SSK. Başkanlığınca 23.09.1998 günü haciz konulmuştur. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 69 uncu maddesine uygun bulunan 26.08.2002 tarihli sıra cetveline yönelik şikâyetin reddine ilişkin İcra Mahkemesi kararı usul ve yasaya uygun bulunmakla, hükmün onanması gerekmiştir”. Y.19.HD, 20.10.2005 gün ve E. 2005/4867, K. 2005/10451, BİLGİN, s. 141, BİLGİN, İflâs, s. 494.

¹⁰ “Somut olayda mahcuz taşınmazların satış bedeli davalı Vergi Dairesinin alacağını karşılamaması nedeniyle, davacı alacaklıya pay ayrılmaması 6183 sayılı Yasanın 69. maddesine aykırı değildir”. Y.19.HD, 12.03.1996 gün ve E. 1461, K. 2333, DEYNEKLİ/KISA, s. 335, no. 304.

¹¹ AKCAN, s. 293.

haciz, ilk sıradaki hacze iştirak edebilmektedir. Nitekim Alman hukukunda da öncelik ilkesi bulunmasına rağmen, müessesenin adı hacze iştiraktır¹². Kısaca AATUHK'un 69. maddesinde de hacze iştirak bulunmasına rağmen, buradaki hacze iştirak paylaştırmanın garameten değil, öncelik ilkesine göre gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Madde başlığının değişmesi, pratik anlamda olmasa bile, muhtemel tereddütlerin giderilmesi bakımından faydalı olabilir. Ancak bu maddedeki hükmün sistematik bakımdan AATUHK'un 21. maddesinin içine alınması, konu bütünlüğü bakımından çok daha yerinde olacaktır¹³.

Kamu idareleri arasında hacze iştirakte İİK'nın 100. maddesine kıyasla çok daha hafif şartlar aranmak suretiyle, hacze iştirakin (ilk hacizdeki sonraki sıraya yerleşmenin) alanı genişletilmiştir. İİK'daki sıkı şartların hileli işlemleri önlemek amacıyla getirildiği dikkate alındığında, kamu alacaklarında böyle bir durum söz konusu olmayacağı için yapılan düzenlemenin normal olduğu ifade edilmektedir¹⁴. Nitekim, Alman hukukunda kabul edilmiş olan öncelik ilkesinin, açık göz alacaklılara fırsat verme ve alacaklılar arasında borçluya karşı takipte yarışmaya girişilmesini teşvik etme gibi sakıncaları bulunmaktadır¹⁵. Ancak kamu idareleri arasındaki öncelik durumunda, bu gibi sakıncaların meydana çıkmayacağı da ortadadır.

II. KAMU ALACAKLARINDAN DOLAYI KONULAN HACİZLERE DİĞER KAMU İDARELERİNCE KONULAN HACİZLERİN İŞTİRAK ŞARTLARI

Kamu idareleri arasındaki hacze iştirak (haciz sırasına girebilmek) için AATUHK'un 69. maddesi doğrultusunda, temelde iki şartın yer alması gerekmektedir¹⁶. Buna göre hacze iştirak edecek kamu

¹² DEREN YILDIRIM, s. 7.

¹³ ÜSTÜN, s. 129.

¹⁴ YILMAZ, s. 307; AKCAN, s. 152.

¹⁵ ÜSTÜNDAĞ Saim, *İcra Hukukunun Esasları*, İstanbul 2004, s. 228.

¹⁶ KARAKOÇ, s. 649; BAYRAKLI, s. 160; YILMAZ, s. 308; AKCAN, s. 152; ŞAMLIOĞLU Servet/ÖZBALCI Yılmaz, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları*, Ankara 1984, s. 418; ÜNLÜ M. Cengiz, *Açıklamalı - İctihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara 2001, s. 227.

alacağı ilk haciz tarihinden önce gerçekleşmeli ve haczedilen malların herhangi birisi paraya çevrilmemiş olmalıdır. Ancak uygulamadaki özelliklerin de belirtilerek konunun bütün detayları ile net olarak ortaya konulabilmesi için, kamu idareleri arasında hacze iştirakin şartlarını kanaatimce dört başlık altında ele almak gerekir¹⁷:

1- Öncelikle, ilk (önceki) haczin kamu alacağından dolayı konulmuş olması gerekir.

Kamu alacağı dolayısıyla ilk (yahut daha önce) konulan hacizden sonra, kamu alacakları için konulan diğer hacizlerin bu ilk hacze iştirakinde AATUHK'un 69. maddesi uygulama alanı bulur.

İlk olarak özel alacaklardan dolayı konulan hacizlerde ise, AATUHK'un 69. maddesi değil, AATUHK'un 21. maddesi uygulama alanına sahip olur¹⁸. Bu bağlamda, eğer ilk haczi koyan kamu idaresinin alacağı akit, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden doğuyorsa (yani özel hukuk alacağıysa), sonradan kamu alacağı için haciz koyan kamu idaresi, ilk haciz özel alaktan dolayı konulmuş olduğu için artık, doğal olarak AATUHK'un 21. maddesi kapsamında hacze iştirak edebilecektir¹⁹.

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜSTÜN, s. 129 vd.

¹⁸ “Yasanın 69. maddesi, kamu kurumları arasındaki hacze iştiraki düzenlemekte olup, somut olayda ilk haciz üçüncü kişi tarafından konulmuş bulunduğundan, kamu kurumlarının haciz tarihlerine göre sıralanması gerektiği düşüncesinde isabet olmadığı...”. Y.19.HD, 24.02.2005 gün ve E. 2004/5179, K. 2005/1865, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com>.

¹⁹ DEYNEKLİ/KISA, s. 71; AKCAN, s. 152; “6183 sayılı Yasanın 69. maddesi ... hükmünün uygulanması için önce haciz koyan Kamu İdaresinin alacağının kamu alacağı olması, özel hukuk ilişkisinden (sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme) doğmamış olması gerekir. Davalı SSK.nun alacağı ... özel hukuk ilişkisinden doğduğundan, 6183 sayılı Yasanın 1. maddesi anlamında kamu alacağı değildir. Bu nedenle özel hukuk ilişkisinden doğan alacaklar nedeniyle konulan hacizlerde 6183 sayılı Yasanın 69. Maddesi uygulanamaz. 6183 sayılı Yasanın 21/1. maddesi uyarınca, koşulları varsa SSK.nun bu hacizlerine davacı Vergi Dairesi iştirak ettirilir”. Y.19.HD, 03.10.1995 gün ve E. 7705, K. 7823, DEYNEKLİ/KISA, s. 340-341, no. 313.

Önce konulmuş olan bir rehinden sonra, aynı mal üzerinde kamu alacağı için haciz konulmuşsa, bu haciz ilk hacizdir. Bu hacizden sonra bir başka kamu idaresi de kamu alacağından dolayı haciz koyduğunda AATUHK'un 69. maddesi uygulanacaktır²⁰.

2- Hacze iştirak edecek kamu alacağı, farklı kamu idaresine ait olup, daha önce haciz koymuş kamu idaresinin haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmalıdır.

Madde hükmüne göre, ayrıca hacze iştirak edecek kamu alacaklarının farklı kamu idarelerine ait olması ve hacizlerin bunlar tarafından konulması da gerekmektedir. Özel kişilerin değil, kamu idarelerinin haczi bulunmalıdır²¹.

²⁰ “Birinci sıradaki Akbank TAŞ tarafından girilen takibin haciz yolu ile değil, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile yapılması nedeniyle ... İcra Mahkemesi'nce birden çok kamu idaresi arasındaki paylaşımın Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 69 uncu maddesi kapsamında mümkün olduğu ve sıra cetvelinin bu düzenleme çerçevesinde hazırlandığı ... usul ve yasaya uygun bulunan İcra Mahkemesi kararının ... onanmasına”. Y.19.HD, 23.02.2011 gün ve E. 2010/14631, K. 2011/2295, BİLGİN, s. 113.

²¹ MUTLUER M. Kâmil, Vergi Genel Hukuku, Ankara 2011, s. 348; “Somut olayda bedeli paylaşımına konu taşınmaz üzerinde özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilerin hacizleri bulunmadığından, adı geçen yasanın 21/I nci maddesinin uygulama kabiliyeti olmayıp, paylaşımın yukarıda açıklanan 69. madde hükmüne göre yapılması gerekir”. Y.19.HD, 29.01.2009 gün ve E. 2008/12699, K. 2009/527, BİLGİN, s. 139, BİLGİN, İflâs, s. 493; “Davacı Fon vekili dava dışı borçluya ait taşınmazın satışından sonra düzenlenen sıra cetvelinde davalı Vergi Dairesinin ilk sıraya alındığını... alacaklarının kamu alacağı niteliğinde olması nedeniyle ilk hacze iştirak haklarının bulunduğunu ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir... Davacı vekilinin ikinci itirazı alacaklarının kamu alacağı olduğu ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 21/I nci maddesinin lehlerine uygulanması gerektiği yönündedir. Davacı alacaklarının tahsilinde anılan yasa hükmü uygulanmakta ise de, davalı da bir kamu idaresi olup, hacze iştirakte 21/I değil, 69 uncu madde uygulanmalıdır. Bu bakımdan sıra cetveli usulüne uygun biçimde düzenlenmiştir”. Y.19.HD, 19.04.2007 gün

Sonraki kamu alacağının tahakkukunun ilk haciz tarihinden önce gerçekleşmiş olması gerektiği maddede açıkça belirtilmiştir. Ancak doktrinde ilk haciz tarihinden sonra tahakkuk eden kamu alacaklarının da, hacizli mal paraya çevrilinceye kadar hacze iştirak edebilecekleri ileri sürülmektedir²². Aksi halde, sonraki haczin geçersizliği gibi bir sonucun ortaya çıkacağı belirtilmektedir²³.

Kanun maddesi hükmünün yeterince açık olması ve kamu idareleri arasındaki hacze iştirakte öncelik ilkesinin geçerli olması karşısında, haciz tarihinden sonra tahakkuk eden kamu alacağı için ilgili kamu idareleri hacze iştirak edemeyecektir.

AATUHK'un 69. maddesi hükmü ile kamu alacaklarından dolayı konulan sonraki hacizlere ön sıradaki kamu alacağına iştirak imkânı verilmekte ve satış bedeli kamu alacakları arasında öncelik ilkesine göre paylaştırılmaktadır. İki kamu alacağından dolayı ayrı haciz konulduğunu farzedelim. Sonraki haczin ilk hacze iştirak imkânı olsa da olmasa da, sonuç değişmeyecek, ilk haciz için ödeme yapıldıktan sonra, arta kalan paradan sonraki sırada yer alan haciz karşılanacaktır. Ancak, ikiden fazla kamu alacağı için kamu idarelerince haciz konulduğunda, problem ortaya çıkacaktır. Şöyle ki, üç ayrı kamu idaresince üç ayrı haciz konulmuş

ve E. 2007/1873, K. 2007/3973, BİLGİN, s. 139-140, BİLGİN, *İflâs*, s. 492.

²² AYKAÇ Kemal, *Açıklamalı Âmmе Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Genel Tebliğleri*, Ankara 1976, s. 269; ŞAMLIOĞLU/ÖZBALCI, s. 418; DEYNEKLİ/KISA, s. 71; AKCAN, s. 152.

²³ “Maddede alacağı, diğer bir âmmе idaresi tarafından haczedilen mal henüz paraya çevrilmeden evvel konacak olan haczin muteber olmayacağına dair bir hüküm de mevcut değildir. Malı haczedilen ilk âmmе idaresinin satış bedelinden kendi alacağını tahsil ettikten sonra artan kısmı, ikinci âmmе idaresinin, mahcuz malın haciz tarihinden sonra tahakkuk etmiş, fakat paraya çevrilmesinden önce tebliğ edilmiş haczine karşılık bu idareye ödememesi, ikinci âmmе idaresi tarafından konulan haczin ademi muteberiyetini kabul etmek olur ki kanun vazının böyle mantıksız bir düşünceye sahip olabileceğine ihtimal verilememektedir. Bu sebeple kanaatimce alacakları mahcuz malın haczi tarihinden sonra tahakkuk eden âmmе idarelerinin de, hacizli mal paraya çevrilinceye kadar hacze iştirakleri mümkündür”. AYKAÇ, s. 269.

olsun. İkinci sıradaki kamu alacağının tahakkuku ilk haciz tarihinden sonra, üçüncü sıradaki kamu alacağının tahakkuk tarihi ise ilk haciz tarihinden önce olsun. Bu durumda maddenin açık hükmü karşısında, üçüncü sıradaki kamu alacağının ilk hacze iştirak edebilmesi ve ikinci sıradaki kamu alacağının önüne geçmesi durumu ortaya çıkacaktır. Hâlbuki doktrindeki görüş kabul edilirse, sonraki alacakların hepsi de iştirak edebileceğinden mevcut sırada hiçbir değişiklik olmayacaktır. Dolayısıyla doktrindeki görüşün kabul edilmesi halinde, ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etmenin hiçbir avantajı olmayacak, bu bakımdan 69. madde fonksiyon ifa edemeyecektir. Nitekim İİK'nın 100. maddesinde de benzer olarak öncelik şartı bulunmaktadır. Buna göre, hacze iştirak edecek alacaklının alacağının, ilk haczi koydurmuş alacaklının takibinden önce doğmuş olması lâzımdır. Kısaca, kamu idareleri arasında hacze iştirakte, hacze iştirak edecek olan kamu idaresinin alacağının, önce haciz koymuş olan kamu idaresinin haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olması gerekmektedir²⁴.

Kamu idarelerinin hacizleri, yukarıda da incelendiği üzere, haciz tarihlerine göre sıralanmaktadır. İlk hacizden sonra tahakkuk eden kamu alacaklarının, hacizli malın paraya çevrilmesine kadar hacze iştiraklerinde, ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etme durumları mutlaka dikkate alınmalıdır, aksi halde kamu idareleri arasında eşitliğe aykırı durumlar ortaya çıkabilecektir. Sonraki kamu alacaklarının hepsinin ilk haciz tarihinden sonra tahakkuk etmeleri halinde ise, haciz tarihlerine göre sıralama yapılacağından netice değişmeyecektir²⁵. Ancak sonraki hacizler arasında, ilk haciz tarihinden önce tahakkuk eden kamu alacağı bulunuyorsa, bu alacak için konan haczin diğerlerinin önüne geçmesi gerektiği kanaatindeyim. Sonraki hacizlerin hepsi ilk hacizden önce veya sonra tahakkuk etmeleri halinde herhangi bir sorun bulunmamakta olup, haciz tarihlerine göre sıralama yapılır. Ancak sonraki hacizlerin bazıları ilk hacizden önce, bazıları ise ilk hacizden sonra tahakkuk etmişlerse; daha önce tahakkuk edenlerin önceliği olmalıdır. Bunlar da elbette kendi aralarında haciz tarihleri itibarıyla sıralanacaklardır.

²⁴ ÜSTÜN, s. 131-132.

²⁵ ÜSTÜN, s. 132.

3- Önce haczedilen mallardan hiçbirinin paraya çevrilmemiş olması gerekir.

Hacizli mallardan herhangi birisi paraya çevrilmişse, diğer mallar paraya çevrilmemiş olsa dahi, artık diğer kamu idarelerinin hacze iştiraki mümkün değildir²⁶. AATUHK'un 69. maddesi kapsamında kamu idareleri arasındaki hacze iştirak edilebilecek olan süre, mallardan herhangi birisinin paraya çevrilmesine kadardır.

Sonraki kamu alacağının, ilk önce haciz yapmış kamu idaresinin haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olması ve hacizli mallardan herhangi biri paraya çevrilmeden önce, diğer kamu idaresinin haciz koyma yetkisinin doğması ve haciz koyması gerekmektedir. Elbette, hacizlerin aynı mal üzerine konulması da bu konuda aranan şartlardandır²⁷.

4- Sonraki kamu alacağının, kamu alacağından dolayı konulan ilk hacze iştirak edebilmesi için, bu iki haczin arasında özel hukuktan doğan alacak için İİK hükümlerine göre konulmuş haciz bulunmamalıdır.

İlk haciz ve bunu takip eden sonraki hacizler, sadece kamu alacağından doğmalıdır. Buna ilaveten, ilk haciz mutlaka kamu alacağından doğmalı ve sonraki hacizler ise ya sadece kamu alacağından dolayı konulmuş olmalı ya da en öndeki kamu alacağından dolayı konulan hacze iştirak etmek isteyen kamu alacağının önünde özel alacaktan dolayı konulmuş haciz bulunmamalıdır. Aksi takdirde sonraki kamu alacağı, ilk kamu alacağından dolayı konulan hacze iştirak edemez;

²⁶ YILMAZ, s. 308; AKCAN, s. 152; “Satışa ve bedeli paylaşımına konu araç üzerindeki hacizler kamu idarelerine ait olup, kamu idareleri arasındaki hacze iştirak konusu 6183 sayılı Yasanın 69. maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre, her kamu idaresi tarafından yapılan hacze, kamu alacağı için bu haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmak şartıyla haczedilen mallardan herhangi biri paraya çevrilinceye kadar iştirak edebilir”. Y.19.HD, 23.01.1997 gün ve E. 1996/8797, K. 1997/297, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com>.

²⁷ “Aynı taşınmaza haciz koyan kamu idareleri arasında önce haciz koyan kamu idaresinin tatmin edilmesi anılan hükümde öngörülmüştür”. Y.19.HD, 30.10.1997 gün ve E. 6407, K. 9043, DEYNEKLİ/KISA, s. 319, no. 278; ÜSTÜN, s. 132.

ancak kendisinden önceki sırada bulunan özel alacağa AATUHK'un 21. maddesi çerçevesinde iştirak edebilir.

Bu son şart kanun metninde açıkça bulunmasa da, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın uygulamasında ifadesini bulmaktadır²⁸. Ayrıca bu yönde Yargıtay kararları da bulunmaktadır: “6183 sayılı Yasanın 69. maddesi ise borçluya ait mal ve haklar üzerinde sadece kamu idareleri tarafından haciz konulması veya ilk haczin bir kamu idaresi tarafından konulması halinde uygulanır”²⁹. Aslında sonraki sıralarda bulunan kamu

²⁸ 13.06.2007 tarih ve 2007/4 seri numaralı Tahsilât İç Genelgesi, örnek 8: “Amme borçlusu (Ş) adına kayıtlı gayrimenkul üzerindeki takyidatlar tatbik edildikleri tarih itibarıyla fer'i alacaklar dahil olmak üzere aşağıdaki gibidir.

1. Sıra: Aziziye Vergi Dairesinin haczi (28.000 TL)

2. Sıra: (K) şahsının haczi (22.000 TL)

3. Sıra: (M) şahsının haczi (45.000 TL)

4. Sıra: Site Vergi Dairesinin Katma Değer Vergisi için haczi (18.000 TL)

Söz konusu gayrimenkul icra dairesince satılmış olup, masraflar düşüldükten sonra alacaklılara dağıtılacak tutar 65.000 TL'dir. Satış bedelinden birinci sırada yer alan Aziziye Vergi Dairesinin alacağının tamamına karşılık 28.000 TL ayrıldıktan sonra, 37.000 TL ikinci sıradaki haciz alacaklısı (K) ile dördüncü sıradaki Site Vergi Dairesinin alacağı arasında garameten taksim edilecektir”.

²⁹ Y.19.HD, 03.06.1999 gün ve E. 3365, K. 3853, DEYNEKLİ/KISA, s. 308, no. 257; “Somut olayda bedeli paylaşımına konu taşınmaz üzerinde özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilerin hacizleri bulunmadığından, adı geçen yasanın 21/1 nci maddesinin uygulama kabiliyeti olmayıp, paylaşımın yukarıda açıklanan 69. madde hükmüne göre yapılması gerekir”. Y.19.HD, 29.01.2009 gün ve E. 2008/12699, K. 2009/527, BİLGİN, s. 139, BİLGİN, İflâs, s. 493; “Sıra cetvelinde pay ayrılan Şahinbey Vergi Dairesi bedeli paylaşımına konu taşınmaza 1993 yılında 554.000 TL alacak için haciz konulmuştur. Vergi Dairesine bu hacizden dolayı anapara ve satış tarihine kadar işleyecek gecikme zammı öncelikle ödenmelidir. Şahinbey Vergi Dairesinin 03.03.2005 tarihli haczi varsa da davacı banka aynı taşınmaza 10.12.1996 tarihinde haciz uygulamıştır. Kalkınma Bankası alacağının önceliği bulunmadığından Vergi Dairesinin 03.03.2005 tarihli haczi davacı bankanın 10.12.1996 tarihli haczine 6183 sayılı Yasanın 21. maddesi uyarınca iştirak eder ve Vergi Dairesine 1993 tarihli hacizden dolayı

alacaklarının, arada özel alacak için konulmuş haciz bulunsa bile, kamu alacağından dolayı konulan ilk hacze, bu haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmak şartıyla iştirak edebilmelerine engel bulunmadığı kanaatindeyim³⁰. Ancak, sonraki kamu alacaklarının arada özel alacak için konulmuş haciz bulunması halinde, sadece kendinden önceki özel alacak için konulan hacze iştirak edebileceklerine yönelik mevcut uygulama, devlet ile kişiler arasındaki menfaat dengesine çok daha uygundur. Aksi halde kamu alacaklarının tatmin edilmesi ve özel alacaklara hiçbir şey kalmaması riski vardır. Mevcut uygulama ile özel alacakların hiç olmazsa belli bir oranda karşılanması sağlanmış olmaktadır.

SONUÇ

Hukuk sistemimizde, kamu idareleri tarafından kamu alacakları dolayısıyla konulan hacizlere, kamu alacakları dışında hiçbir alacağın iştirak edebilmesi kabul edilmemiştir. Bu durum alacaklarına tanınan çok önemli bir imtiyazdır. Özel alaktan dolayı konulan hacizlere kamu alacaklarının iştirak edebilmesine karşın, kamu alacakları dolayısıyla konulan hacizlere özel alacaklardan dolayı konulan hacizlerin iştirak edememesi, eşitsizliğe yol açacak eksiklik oluşturmaktadır.

Kamu idareleri tarafından konulan hacizlerin birbirlerine iştirak edebilmelerine yönelik olarak hacze iştiraki düzenleyen rüçhan başlıklı AATUHK'un 21. maddesinde bir hüküm bulunmamaktadır. Bu husus "Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak" başlıklı AATUHK'un 69. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddedeki düzenleme ise, -her ne kadar maddenin başlığı hacze iştirak olsa da- esas itibarıyla hacze iştirak değil, hacizde öncelik müessesesidir³¹. Kamu idareleri arasında garameten paylaşırma olmasa da, sonraki sıralarda yer alan kamu idarelerin haczinin ilk sıradaki kamu idaresinin haczine iştirak etmesi, onun bulunduğu sıraya katılıp onun ardında yer alması durumu vardır.

ayrılacak paydan arta kalan para Vergi Dairesi ve Kalkınma Bankası AŞ. arasında garameten paylaşılır". Y.19.HD, 29.05.2008 gün ve E. 2008/4901, K. 2008/5877, BİLGİN, s. 123, BİLGİN, İflâs, s. 473.

³⁰ ÜSTÜN, s. 133.

³¹ ÜSTÜN, s. 250, 252.

Dolayısıyla sonraki sıralarda yer alan bir haciz, ilk sıradaki hacze – garameten paylaşırma yapılmıyor olsa dahi– iştirak edebilmektedir. Nitekim Alman hukukunda da öncelik ilkesi bulunmasına rağmen, müessesenin adının “hacze iştirak”³² olması, AATUHK’un 69. madde başlığının yerinde olduğunu göstermektedir. Fakat AATUHK’un 21. maddesinden farklı bir düzenleme getirilmesi ve farklı maddelerde düzenlenmeleri hasebiyle, madde başlığının, içeriğe uygun olarak düzeltilmesi, kanaatimce konunun muhtevasını daha iyi bir ifade tarzı teşkil edecektir. Bu konudaki en isabetli yaklaşım her iki maddenin birleştirilmesi olacaktır.

Kamu idarelerince konulan hacizlerin birbirlerinin ardında yer alabilmesi için çeşitli şartların varlığı aranmaktadır. Öncelikle ilk haczin kamu alacağından dolayı konulmuş olması ve sonraki kamu alacağından dolayı konuymuş olan haczin, önceki hacizden tarihinden önce tahakkuk etmesi gerekmektedir. Doktrinde ilk haciz tarihinden sonra tahakkuk eden kamu alacaklarının da hacze öncelikte sıralamaya geçebileceği ifade ediliyorsa da, sıralamaya girecek fazla sayıda kamu alacağının bulunması durumunda, hacizden önce tahakkuk eden kamu alacaklarının önceliğe sahip olacakları açıktır. Kamu idareleri arasında hacizde öncelik için ayrıca haczedilen malların hiçbirinin paraya çevrilmemiş olması ve kamu alacaklarından dolayı konulan hacizler arasında başka herhangi bir özel alacaktan dolayı konan haciz bulunmaması da gerekmektedir.

Kamu idareleri de alacaklarından dolayı koydukları hacizlerde, kendi aralarında garameye girmeleri gerektiği kanaatindeyim. Hacze iştirak konusunun kanunda sistematik bir şekilde ele alınması bakımından AATUHK’un 69. maddesi, 21. madde içine alınmalı ve bu madde yeniden düzenlenmelidir. Kamu idareleri arasında gerçek anlamda hacze iştirak sağlanmalıdır. Önce haciz koyanın alacağını önce tatmini yerine garameten paylaşım kabul edilmelidir³³.

³² DEREN YILDIRIM, s. 7.

³³ ÜSTÜN, s. 250, 252.

KAYNAKLAR

AKCAN Recep, Hacze İştirak, Ankara 2005.

AYKAÇ Kemal, Açıklamalı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Genel Tebliği, Ankara 1976.

BAYRAKLI H. Hüseyin: Vergi İcra Hukuku, Afyon 2000

BİLGİN Mahmut, İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli, Ankara 2011.

BİLGİN Mahmut, İflâsın Ertelenmesi, Konkordato, Sıra Cetveli – İhalenin Feshi, Ankara 2010 (İflâs).

DEREN YILDIRIM Nevhis, “İcra Hukuku’nda Paylaştırmaya İlişkin İlkeler Hakkında Düşünceler”, İcra Hukuku Analizleri, (GAUL Hans Friedhelm/DEREN YILDIRIM Nevhis), İstanbul 2011.

DEYNEKLİ Adnan/KISA Sedat, Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli, Ankara 2005,

İPEKÇİ Nizam, Haciz İhtiyati Haciz Sıra Cetveli, Ankara 2006.

KARAKOÇ Yusuf, Genel Vergi Hukuku, Ankara 2011,

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, <http://www.kazanci.com>

MUTLUER M. Kâmil, Vergi Genel Hukuku, Ankara 2011.

ŞAMLIOĞLU Servet/ÖZBALCI Yılmaz, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında kanun Yorum ve Açıklamaları, Ankara 1984.

ÜNLÜ M. Cengiz, Açıklamalı - İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 2001.

ÜSTÜN Ümit Süleyman, Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı, İstanbul 2013.

ÜSTÜNDAĞ Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 2004.

YILMAZ Ejder, “Hacze Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 1-4, 1973, s. 271-316.